

Länsstyrelsen
Norrbotten

Yttrande

1 (6)

Datum
2024-05-03

Diarienummer
3605-2024

Naturvårdsverket
registrator@naturvardsverket.se

Samråd enligt Esbokonventionen och dess protokoll

Bakgrund

Finlands miljöcentral har underrättat Sverige om en påbörjad ändring av delgeneralplanen för en havsbaserad vindkraftspark utanför Röyttä och att en miljöbedömning av planförslaget har påbörjats. Underrättelsen görs i enlighet med konventionen om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen) och tillhörande protokoll om strategiska miljöbedömningar av planer och program.

Den planerade vindkraftsparken som följer avgränsningen i befintlig delgeneralplan för vindkraftspark Röyttä är belägen längs gränsen till Sverige i höjd med naturreservatet Torne Furö, strax norr om ön Kataja. Avståndet till Haparanda tätort är som närmast ca 8 km.

Planen omfattar 18 km² och planeras bestå av 12 vindkraftverk med en högsta höjd av 250 meter.

Naturvårdsverket bereder Länsstyrelsen tillfälle att lämna synpunkter på om genomförandet av den planerade delgeneralplanen kan antas medföra betydande miljöpåverkan i Sverige och på vad som bör ingå i den kommande miljökonsekvensbeskrivningen.

Länsstyrelsens yttrande

Länsstyrelsen anser att genomförandet av delgeneralplanen kan innebära en betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen bör redovisa vilken påverkan planens genomförande kan ha på Natura 2000, riksintresse 4 kap 1-2 §§ Miljöbalken och riksintresse för kulturmiljö 3 kap 6 § MB, naturreservat samt riskerna med spridning av invasiva arter, påverkan på fladdermöss och fiskars flyttningvägar.

Motivering till yttrande

Länsstyrelsen har noterat att det är flera havsbaserade vindkraftsparker under samrådsfas i Bottenviken på den svenska sidan och på den finska sidan. Den kumulativa effekten det kan innebära bör utredas för Bottenviken som helhet och tydliggöras i miljökonsekvensbeskrivningar både i de svenska och de finska projekten, detta för att tillgodose utrymme kopplat till riksintressen, miljömål samt natur- och kulturmiljöer över tid för Bottenviken. Det kan bli svårt att bedöma enskilda verksamheter separat när det är flera stora vindkraftsparker i antågande samtidigt, och här kan det behöva tas ett helhetsgrepp och bedöma den kumulativa effekten totalt.

Natura 2000

Torne och Kalix älvsystem utgör ett Natura 2000-område. Enligt miljöbalken 7 kap. 28 a §: Tillstånd krävs för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett naturområde som har förtecknats enligt 27 § första stycket 1 eller 2. Miljökonsekvensbeskrivningen ska därför redovisa om den planerade verksamhetens kan påverka miljön i området på ett betydande sätt och vilka skyddsåtgärder som kan vidtas för att minska eventuell påverkan.

Riksintresse

Den planerade havsvindkraftsparken utanför Röyttä i finskt havsområde kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsens bedömning är att det exempelvis finns risk för påtaglig skada på de riksintressen som är belägna på den svenska sidan gränsen. Det finns därför behov av att Sverige fortsatt medverkar i miljöbedömningen.

Kustområdet och skärgården i Norrbotten från Bondöfjärden till riksgränsen mot Finland, utgör ett riksintresse enligt 4 kap. 2 § miljöbalken. Inom sådana områden skall turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Kustområdet och Norrbottens skärgård inklusive området som gränsar mot Finland utgör också ett riksintresse enligt 4 kap. 1 § miljöbalken. Det innebär att exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som

inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden. Extern visuell påverkan ska normalt ingå i begreppet *andra ingrepp i miljön*.

I Norrbottens skärgård finns även flera riksintressen för kulturmiljö, enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Ett av dessa riksintressen för kulturmiljö är Sandskär, Haparanda kommun (Bd 16). I Haparanda skärgård finns även den regionala kulturmiljön Haparanda skärgård med öarna Torne-Furö, Sandskär med fler öar. Det innebär att mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras kulturvärden så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. För riksintressen för kulturmiljö (i detta fall Sandskär) skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada kulturmiljön.

De utpekade riksintresset för kulturmiljö Haparanda Sandskär utgörs av en skärgårdsmiljö med lämningar efter säsongsfiskelägen och fångstplatser som visar på fiskets och säljaktens stora betydelse för försörjning och ekonomi under lång tid. Tydliga uttryck för riksintresset är fiskeläget med bevarad bebyggelse, husgrunder, gästgårdsrösen och båtlänningar, lämningar efter ett äldre fiskeläge samt ett bevarat kapell från 1760-talet. Ön som är den största i Haparanda skärgård har nyttjats kontinuerligt fram till idag och ingår i Haparanda nationalpark.

När det gäller kulturmiljön Haparanda Sandskär är siktlinjerna ut mot det öppna havet utanför Sandskär mycket känsliga för etablering av högresta anläggningar och andra visuellt dominerande inslag. Den obrutna horisonten är viktig för förståelsen för de förindustriella kulturhistoriska värdena och kulturmiljön. Vid etablering av högresta volymer behöver därför fördjupade studier göras för att säkerställa att en stor visuell påverkan kan undvikas.

Information om riksintressen finns på Riksantikvarieämbetets webbsida: [Riksintressebeskrivningar | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](https://www.raa.se/riksintressebeskrivningar)
På Länsstyrelsens webbsida finns Norrbottens kulturmiljöprogram tillgängligt: [Norrbottens läns kulturmiljöprogram 2010-ff | Länsstyrelsen Norrbotten \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se/norrbotten/kulturmiljoprogram).

I kommande miljökonsekvensbeskrivningar behöver redovisningar göras av hur utpekade riksintressen och regionala kulturmiljöer på den svenska sidan av gränsen kommer att påverkas av den planerade vindkraftsparken, om påverkan bedöms påtaglig samt vilka skyddsåtgärder som planeras för att minimera den negativa

påverkan. Konsekvenserna bör tydliggöras genom bland annat visualiseringar, fotomontage och illustrationer ur olika perspektiv och både i höjd- och sidled som illustrerar den visuella påverkan. Även kumulativa effekter behöver utredas då flera havsvindkraftsparker planeras på både svensk och finsk sida i Bottenviken.

Om bedömningen görs att ett riksintresse eller utpekad kulturmiljö inte påverkas ska det anges på vilka grunder den bedömningen har gjorts, t. ex. att typen av miljö/lämning representerar något som inte påverkas av vindkraftsverkens placering, att miljön och dess värden är orienterade åt ett håll som gör att placeringen inte påverkar miljön negativt, eller att topografi, läge etc. gör att vindkraftverken inte är synliga.

Naturresept

Ett stort marint naturresept planeras utmed hela gränsen, från det befintliga naturreseptet Torne-Furö (som kommer inkluderas i det nya reservatet) till naturresept Haparanda Sandskär (som också kommer inkluderas i det nya reservatet). Det nya reservatet med namnet Haparanda skärgårds naturresept är drygt 18 000 hektar stort. Beslutet om att bilda Haparanda skärgårds naturresept kommer mest troligt fattas innan årets slut. Inom blivande Haparanda skärgårds naturresept finns många preciserade bevarandevärden, typer av naturvärden framtagna för Bottniska viken. Innan anläggandet av en vindkraftspark på finska sidan bör det utredas hur alla dessa preciserade bevarandevärden påverkas.

Följande preciserade bevarandevärden har pekats ut inom det blivande Haparanda skärgårds naturresept:

- Rev
- Skär i Östersjön (undervattensdel)
- Perenna trådalgssamhället
- Rekryteringsområden för harr
- Rekryteringsområde för strömming, sill
- Områden med säsongsbunden is
- Sedimentbottnar med makroskopisk fauna
- Öar och skär för gråsäl
- Häckningsplatser för tobisgrissla, ejder, svärta, tordmule, skröntarna östersjösilltrut, gråtrut.
- Laguner
- Blottade ler- och sandbottnar
- Vikar och sund

- Kransalgsängar
- Ängar av kärlväxter
- Rekryteringsområden för kustlevande rovfisk
- Rekryteringsområden för sik
- Rekryteringsområden för siklöja

Länsstyrelsen anser att det också bör utredas hur isläggnings påverkas av vindkraftverken och i förlängningen hur t. ex vikare påverkas, speciellt när det kommer till den kumulativa effekten av olika planerade exploateringar i området.

Vidare kommer en vindkraftspark i området påverka upplevelsen av att vistas i naturreservatet negativt, dels genom att landskapsbilden ändras, dels genom tillkomst av ljud/buller. Förutom det planerade Haparanda skärgårds naturreservat finns planerade naturreservat även på öar närmare Haparanda tätort.

Växt- och djurliv

Det är viktigt att utreda vad den kumulativa effekten innebär med all planerad verksamhet dels på den svenska sidan, dels på den finska sidan tillsammans för havsmiljön, fisksamhället och däggdjur generellt i Bottenviken.

Påverkan på vandringsfisk

Länsstyrelsen behöver få veta hur vandringsfisk påverkas som exempelvis lax, och dess möjlighet/förmåga att hitta hem (Så kallad "homing") till sina lekområden i älvarna eller om detta kan påverka dess navigation (Ljud/buller, vibrationer och elektromagnetiskt fält), och vad innebär påverkan för laxsmoltens utvandring. Laxen är en natura 2000 art. Detaljeringsnivån vad gäller kartläggning av fisk och däggdjur bör vara likartad med den kartläggning som avser fåglar.

Utöver det, i det här specifika fallet, vad innebär det när området angränsar till svenska vattenförekomster. Behov av utredning om hur detta förhåller sig till miljö kvalitetsnormerna i de svenska vattenförekomsterna också.

Miljökonsekvens bör beaktas både under anläggningsfas och under driftsfas i ett både kortsiktigt och långsiktigt perspektiv. Vad innebär de kumulativa effekter av undervattensljud/buller, vibrationer, sedimentspridning och det elektromagnetiska fältet via kablar när samtliga vindkraftsparker anläggs och senare när alla är i drift. Och hur påverkas isutbredningen och isrörelser i Bottenviken när

samtliga vindkraftsparker är på plats. Djurlivet i Bottenviken är anpassat till isen och isens rörelser.

Invasiva arter

Invasiva främmande växtarter sprids lätt vid olika arbeten i vattenmiljöer. På svenska sidan finns smal vattenpest längs kusten nära gränsen till Finland. Arten omfattas av EU:s förordning nr 1143/2014 vilket innebär förbud mot att bland annat sprida arten. Dessutom finns också den invasiva främmande arten (vanlig) vattenpest på båda sidor av gränsen vid kusten. Detta innebär att inventeringar behöver göras i berört område för att dokumentera om/var det finns förekomster av dessa arter, samt redovisa skyddsåtgärder som kan vidtas för att undvika spridning av arterna.

Fladdermöss

Fladdermöss genomför ofta sina vår- och höstflyttningar längs kusten och skulle därför kunna påverkas av den aktuella vindkraftsparken. Inventering bör därför utföras för att klarlägga om det passerar flyttande fladdermöss, i vilken omfattning i så fall och vilka arter.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av enhetschef Annica Lindström med handläggare Joakim Lundbäck som föredragande. I handläggningen har deltagande från, naturmiljö-, naturskydd-, miljöanalys-, fiske- samhällsplanering- och kulturmiljöenheten varit.